

Морякіна І. А.

Київський національний лінгвістичний університет

**КОМУНІКАТИВНА ТАКТИКА ЗАЛЯКУВАННЯ В
ПЕРЕДВИБОРЧОМУ ДИСКУРСІ КАМАЛІ ГАРІС 2024:
ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ЧИ МАНІПУЛЮВАННЯ?**

Одним із найбільш актуальних напрямів сучасних лінгвістичних розвідок, що в світлі антропоцентричної наукової парадигми інтегрують до мовних студій соціальні й психологічні чинники комунікації, є вивчення використання мови з метою здійснення впливу на адресата, зокрема різноманітних засобів психологічної та мовної маніпуляції (Березенко, Шутова, Мусієнко 2025, Сорокіна 2004). Маніпуляція в широкому розумінні визначається як вид психологічного впливу, мета якого полягає у зміні намірів комуніканта (Сорокіна 2024:57-158) і передбачає апелювання до розуму та почуттів людини задля підкорення її волі та скерування її дій в потрібний для маніпулятора бік (Fisher, 2022:177). В такій трактовці маніпуляція може бути виявлена в будь-якому виді мовленнєвої взаємодії. Особливий інтерес для аналізу маніпулятивних впливів становить політичний дискурс.

Останнім часом дослідники політичної комунікації приділяють все більше уваги проявам вербальної агресії в мовленнєвій поведінці представників влади та претендентів на керівні посади як в США, так і в інших країнах (Коць 2023, Шкворченко 2022, Coleman 2021, Hiaeshutter & Hawkins 2022, Haina 2021). Це зумовлено тим, що боротьба за найвищі виборні пости в державі, зокрема президентські перегони стають все бруднішими та брутальнішими. Серед найбільш поширених інструментів лінгвопрагматичного аналізу мовлення, що розглядає дискурс як продукт осмисленої цілеспрямованої діяльності людини та ставить за мету виявлення особистісних смислів, намірів та персональних рис характеру

мовця (Davis 2004, Gumperz 1985, Yule 1996), досі залишаються поняття комунікативної / дискурсивної стратегії і тактики (Potapenko 2020). В запропонованій праці під комунікативною тактикою ми слідом за Дж. Водак розуміємо конкретизований (порівняно із комунікативною стратегією) план оптимальної реалізації комунікативної інтенції мовця, який включає весь комплекс мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення поставленої комунікативної мети (Wodak 2011).

За нашими спостереженнями, однією з найбільш поширених комунікативних тактик, що застосовувались кандидатами на посаду президента США у 2024 р., була тактика залякування виборців. Претенденти на президентське крісло, незалежно від гендерної приналежності, наголошували на загрозах, з якими доведеться зіткнутись американцям, у разі обрання їхнього опонента. Тактика залякування є одним із проявів вербальної агресії, що спрямована, перед усім, на потенційних виборців, тож завданням запропонованого дослідження є з'ясування питання чи негативно забарвлені мовні засоби, використані К. Гаріс в її публічних виступах, є спробою застерегти виборців від негараздів, чи є в них ознаки маніпулювання аудиторією.

Лінгвопрагматичний аналіз передвиборчих промов кандидатки в президенти США Камали Гаріс показав, що вербалізація залякування адресата відбувається виключно за рахунок імпліцитних мовних та мовленнєвих засобів. В її дискурсі немає прямих мовленнєвих актів-менасивів. Проблеми й біди, що загрожують американським громадянам внаслідок їхнього «неправильного» вибору, приховуються за іншими формами повідомлення негативно-забарвленої інформації. Переважна більшість з них втілюються у прямих мовленнєвих актах-констативах підкреслено негативного змісту з потужним емоційним навантаженням. Нейтрально стримані заяви на кшталт "... but the consequences of putting Donald Trump back in the White House are extremely serious" (наслідки повернення Дональда Трампа у Білий Дім будуть вкрай серйозними

(переклад наш) змінюються пафосними "In this election, many other fundamental freedoms are at stake" (на цих виборах багато наших фундаментальних свобод поставлені на карту (переклад наш)). Серед цих свобод пані Гаріс виділяє свободу шкіл, громад та місць релігійних культів від збройного насильства "the freedom to live safe from gun violence in our schools, communities and places of worship", свободу відкрито обирати партнерів для особистого життя "the freedom to love who you love openly and with pride", дихати чистим повітрям та пити чисту воду, жити без забруднення довкілля, яке прискорює зміни клімату "the freedom to breathe clean air, and drink clean water and live free from the pollution that fuels the climate crisis". Особливий акцент кандидатка від демократів робить на свободі вільного волевиявлення під час виборів "And the freedom that unlocks all the others: the freedom to vote", яка, на її думку, є ключем до усіх інших свобод.

До переліку загроз, які прогнозує претендентка, додаються відкритий намір суперника ув'язнювати журналістів та політичних опонентів "his explicit intent to jail journalists, political opponents" та обертати силові структури проти власних громадян "to deploy our active duty military against our own citizens". Кульмінацією у тактиці погрожування К. Гаріс є застосування мовленнєвих актів-директивів. Вона закликає свою аудиторію подумати й уявити необмежену владу, яку матиме Д. Трамп, коли за рішенням Верховного Суду США отримає імунітет від кримінального переслідування:

"Consider, consider the power he will have, especially after the U.S. Supreme Court just ruled that he would be immune from criminal prosecution. Just imagine Donald Trump with no guardrails, and how he would use the immense powers of the presidency of the United States. Not to improve your life, not to strengthen our national security, but to serve the only client he has ever had: himself" (Harris, 2024).

Згідно із думкою К. Гаріс, її суперник матиме величезні повноваження (immense powers) і не матиме стримуючих рамок (with no guardrails),

використовуючи привілеї посади президента Сполучених Штатів, не для того, аби покращити життя громадян або зміцнити національну безпеку, але для служіння єдиному клієнту – самому собі.

Камала Гаріс застерігає виборців від наслідків, повторного обрання президентом Д. Трампа: "And consider, consider what he intends to do if we give him power again. " Вона лякає американців впровадженням податків на експорт продукції "he intends to enact what, in effect, is a national sales tax", зростанням витрат для сімей середнього класу "raise prices on middle-class families by almost \$4,000 a year" та черговими податковими пільгами для мільярдерів, які ще на 5 трильйонів збільшать зовнішній борг країни "he will give them another round of tax breaks that will add up to \$5 trillion to the national debt".

Імпліцитне залякування у передвиборчих виступах пані Гаріс також реалізується у мовленнєвих актах-директивах та констативах, які містять нагадування попередніх злочинів опонента, опосередковано натякаючи на їх повторення. На рівні семантики провокування занепокоєння, тривоги й страху досягається завдяки уживанню максимально негативно-забарвленої лексики. Наприклад, життя американського суспільства під час першого президентського терміну Дональда Трампа описується як хаос (chaos), колотнеча (calamity), а також тяжкі наслідки (gravity), що настали після його програшу на чергових виборах. Пригадуючи злочини суперника, К. Гаріс, підкреслює, що Д. Трамп був визнаний винним у неправдивому свідченні журі присяжних й окремо у сексуальних злочинах: "And now, for an entirely different set of crimes, he was found guilty of fraud by a jury of everyday Americans, and separately – and separately found liable for committing sexual abuse". Вона нагнітає напругу, звинувачуючи сорок п'ятого президента США у підбурюванні натовпу до насильницького штурму Капітолію, де його прибічники вчинили збройний напад на правоохоронців:

"When he failed, he sent an armed mob to the U.S. Capitol, where they assaulted law enforcement officers". (Harris, 2024).

Окремим засобом імпліцитного омовлення комунікативної тактики залякування є використання мовленнєвих актів-промісивів. Типовий для передвиборчих промов потік обіцянок у виступах К. Гаріс має форму негативних тверджень, що утворюють загальний посил «ми не чинитимемо як наш опонент», а саме: ми не повернемося до спроб колишнього президента урізати соціальні виплати та витрати на медицину, коли страхові компанії могли відмовляти громадянам із хронічними хворобами у виплатах "We are not going back to when Donald Trump tried to cut Social Security and Medicare ... when insurance companies could deny people with pre-existing conditions"; ми не дозволимо йому ліквідувати Департамент освіти, що фінансує наші державні школи "We are not going to let him eliminate the Department of Education that funds our public schools". За обіцянками не повторювати помилок суперника маскується натяк, що він може це зробити знову.

Застереження Камали Гаріс, адресовані виборцям щодо потенційних загроз для їхнього життя й добробуту, безперечно, націлені на формування у американців негативного образу її тодішнього суперника Дональда Трампа та спрямування їхнього вибору на власну користь. З цієї точки зору, проаналізовані лінгвальні кроки можуть бути кваліфіковані як спроби маніпулятивного впливу на масову аудиторію. Про наявність ознак маніпуляції свідчать також і мовні засоби, використані кандидаткою в її передвиборчих промовах. Серед них змістовне наповнення висловлювань-застережень чутливою для пересічних громадян інформацією про драматичні події (як минулі так і прогнозовані на майбутнє), включення адресата до цих подій та насичення цих висловлювань емоційно-оцінною лексикою, що створюють ефект залякування, формуючи, перед усім, емоційну реакцію аудиторії. Використання з цією метою непрямих мовленнєвих констативів, директивів та промісивів призводить до того, що

переорієнтація думок адресата здійснюється приховано, і для багатьох відбувається неусвідомлено, що підсилюють силу впливу ораторки на слухача і є характерним саме для маніпуляції.

Список використаних джерел

1. Березенко В.М., Шутова М.О., Мусієнко Ю.В. (2025). Аргументація компліментарних висловлювань у сучасних англійськомовному та українськомовному маніпулятивних дискурсах. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. Том 28. №1. DOI: <https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2025.335581>
2. Коць Т.А. (2023). Явище мовної агресії в публіцистичних текстах. // Лінгвософія сучасних засобів масової культури. Київ: Інститут української мови НАН України. ISBN 978-617-14-0231-7 (електронне видання)
3. Сорокіна, Л. (2014). Мовленнєва маніпуляція та інші види мовленнєвого впливу: термінологічне розмежування понять. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 8(2), 157–159.
4. Шкворченко Н.М. (2022). Семіотизація політичної токсичності в медійних просторах США, Великої Британії та України: мультимодальний аспект. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. Том 25. №1. DOI: <https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2022.263132>
5. Coleman, P. T. (2021). The way out: how to overcome toxic polarization. New York, NY: Columbia University Press.
6. Gumperz, J. J. (1982). Discourse strategies. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Haina, B. (2021). The language of outrage: defining and communicating outrage and incivility via social media during the charlottesville protests. The Journal of Social Media in Society, 10(2), 58-75. <https://www.thejsms.org/index.php/JSMS/article/view/733/543>

8. Hiaeshutter, D.-R., & Hawkins, I. (2022). The language of extremism on social media: an examination of posts, comments, and themes on Reddit. *Frontiers in Political Science*. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpos.2022.805008>
9. Potapenko, S. (2020). Communicative strategies as a two-faceted phenomenon: A cross-linguistic study of inaugural addresses. *Herald of Kyiv National Linguistic University. Series in Philology*, 23(1), 71-83. ISSN 2415-7333 (online). DOI: <https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2020.207235>
10. Wodak, R. (2011). *The discourse of politics in action*. London: Palgrave.
11. Yule, G. (1996). *Pragmatics*. – Oxford: Oxford University Press.

Джерела ілюстративного матеріалу

12. Harris, K. (2024). Kamala Harris's 2024 presidential announcement. Democratic Convention Speech. <https://www.nytimes.com/2024/08/23/us/politics/kamala-harris-speech-transcript.html>